

ГЕНДЕРНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ «ГЕНДЕРНА КУЛЬТУРА»

Ільїна О.О.

Гендерна культура є важливою сферою життя суспільства. Вона охоплює систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують її розвиток та функціонування. Кожна епоха наповнює гендерну культуру новим змістом, що відповідає потребам та завданням суспільства.

Гендерна культура є однією з ключових категорій гендерних і культурних досліджень, філософським, соціальним, педагогічним, психологічним аспектам якої присвячені праці Р. Айслер, М. Гімбутас, Г. Зіммеля, М. Мід, Р. Айвазової, Т. Вороніної, І. Клименкової, С. Матюшкової; В. Агеєвої, О. Андрієнко, Т. Говорун, Н. Грицяк, О. Кікінежді, О. Кізь, О. Кісь, Л. Кобилянської, Н. Маркової, Т. Мельник, В. Москаленко, Ю. Стребкової, П. Терзі та ін. Сьогодні не існує єдиного визначення цього поняття.

Саме тлумачення поняття «гендерна культура» також не є однозначним. В одному трактуванні «гендерна культура» – це сукупність суспільних цінностей, які склалися в тому чи іншому суспільстві, відшліфовувалися в перебігу його історії, і їй повинен відповідати кожен індивід, дотримуючись норм і щодо чоловіка, і щодо жінки [3, с. 8].

Інше трактування даного поняття має такий вигляд: «гендерна культура» – сукупність статево-рольових цінностей у суспільних сферах буття та відповідних до них потреб, інтересів і форм діяльності, зумовлених суспільним устроєм та пов'язаними з ним інституціями [5].

При визначенні сутності гендерної культури ми будемо спиратися на культурологічний, гендерний підходи.

Гендерний підхід – (Л. Бут, Т. Говорун, О. Кікінежді, Я. Кічук, О. Луценко та ін.) вбачає не опис біологічних відмінностей та фіксуванні різниці в соціальних статусах, ролях, нормах і правилах життя (навчання, виховання) представників різної статі, а в «... оцінці гармонії взаємодії статей» [1, с. 2], в аналітичному осмисленні і поясненні специфіки цієї взаємодії в культурно-освітньому середовищі, у врахуванні впливу всіх факторів педагогічного процесу на гендерний розвиток особистості та її «саморух». Гендерна педагогічна теорія спрямована на забезпечення й підтримання змін та перетворень в становищі і статусі обох статей, регулюванні їхнього гендерного балансу, визначаючи при цьому реальні перспективні завдання утвердження справедливості й гуманізму у відносинах чоловіків і жінок, а врешті, – створення цивілізованого суспільства гендерної рівності.

Особливість гендерного підходу в освіті полягає в тому, що при навчанні юнаків і дівчат викладач використовує диференційований підхід, враховує гендерні відмінності, індивідуальні техніки навчання, освітні стратегії, комунікативні відмінності, бачить картину мінливих уявлень і стереотипів. Відтак, застосування гендерного підходу в педагогіці допомагає підняти на новий рівень підготовки «людського потенціалу» з урахуванням закономірностей розвитку людини і соціуму. Інтегрування гендерного підходу в освіту дозволяє зрозуміти складність міжособистісних відносин, диференціювати різноманіття взаємодії фактора статі з утворенням, виховати впевнених у своїх силах професіоналів з прагненням до самореалізації. Гендерна інновація тісно пов'язана з гуманізацією освіти, орієнтована на розкриття внутрішнього світу кожного індивіда, виховує ціннісне ставлення до індивідуальності в собі і оточуючих.

Акцентуємо увагу на тому, що на сучасному етапі розвитку суспільства набуває актуальності культурологічний підхід, який спрямовується на вивчення культури як системи цінностей і як процесу опанування ними.

Розкриття суті поняття «гендерної культури» важливо здійснювати з опорою на культурологічний підхід [3, с. 22–25., 4, с. 65-68., 7, с. 627–633.], який дозволяє виявити культурну зумовленість даного феномену. Цей підхід дає уявлення про можливість створення умов для культурного розвитку студента, проектування множинності культуровідповідних технологій навчання і виховання у ВНЗ та орієнтує майбутніх учителів на генерацію нових елементів культури професійної поведінки і педагогічної діяльності.

Отже, культурологічний підхід – це напрям в педагогічній практиці, в основі якого лежить принцип культуровідповідності освіти, котрий жодним чином не суперечить науковому змісту освіти, а доповнює його та збагачує [7].

Поділяючи думку І. Колмогорова, зауважимо, що, розробляючи культурологічний підхід до формування педагогічної культури вчителя [4, с.163 – 167.], він визначає цей підхід як «сукупність теоретико-методологічних положень та організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов для освоєння й трансляції педагогічних цінностей і технологій, котрі забезпечують творчу самореалізацію особистості вчителя у професійній діяльності» [4, с. 166]. Зв'язок такого підходу з культурою забезпечує передусім акцент на професійних цінностях і самореалізації вчителя у професійній діяльності. Аналізуючи поняття «культура» у контексті культурологічного підходу в освіті, авторка наголошує на людинотворній функції культури, і на тому, що входження людини в культуру є процесом відтворення людини як суб'єкта практичного, теоретичного та ціннісного відношення до світу [4, с.163 – 167.].

Спираючись на це положення, вважаємо, що формування гендерної культури як складника загальної професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкових класів можливе тільки за умови забезпечення цілісного всебічного розвитку емоційно-чуттєвої та вольової сфер особистості студента в процесі спеціально організованої психолого-педагогічної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Артем'єва О.О. Гендерні дослідження в контексті постнекласичної раціональності / Ольга Олександрівна Артем'єва : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук* : спец. 09.00.09 «Філософія науки» / О.О.Артем'єва. – К., 2008. – 21 с.
2. Гендерні аспекти державної служби : [монографія] / М. Пірен, Н. Грицяк, Т. Василевська, О. Іваницька // [за заг. ред. Б. Кравченка]. – К. : Основи, 2002. – 456 с., 8
3. Горбенко С. Культурологічний підхід до проблеми гуманізації освіти. *Вісник Книжкової палати*. – 2006. – № 2. – С. 22–25.
4. Колмогорова И.В. Культурологический подход к формированию педагогической культуры. *Известия 14 Уральского государственного университета*. – 2008. – № 60. – С.163 – 167.
5. Сім'я та гендерна рівність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gender.kiev.ua/vocab.htm>
6. Шевнюк О. Моделі культурологічної освіти майбутнього педагога у вищій школі. *Імідж сучасного педагога*, 2002. – № 4–5 (23–24) – С. 65-68.
7. Шевченко О. М. Культурологічний підхід у професійній підготовці спеціалістів в умовах болонського процесу. *Зб. наук. пр.* Полтава, 2008. – С. 627–633.